

DOCUMENTAREA ARHEOLOGICĂ A CELUI MAI VECHI DANS DIN EUROPA

Dimitrie Vicovanu
Expert restaurator, New York, USA

Abstract: HORA (round dance) is documented as the most ancient dance in Europe and is found even on the vessels specific to Cucuteni culture. The characters executing this dance are in number of 4, 6 or 8 and represent mainly feminine silhouettes, in a specific stylised manner. This dance is the symbol of a ritualic dance practiced on certain special occasions, as well as a symbol of a dance practiced in reality. The main idea transmitted over time referring to this dance is that of an union dance of a group of people, an idea transmitted from one population to another, from one generation to another. On the territory of Moldavia and Republic of Moldova, on hollydays and days of fun, young people practice a circular dance and revolve at high speed, following the rhythm of a folk music. The Union of the Romanian Principalities in 1859 adopted the same dance calling it HORA UNIRII (ROUND DANCE OF THE UNION). The dance symbolized by „hora” has the value of intangible cultural heritage and is on the UNESCO list of intangible heritage works.

Din extraordinara varietate a ceramicii culturii Cucuteni se remarcă o categorie aparte ca formă, unanim numită „HORA”, în onoarea primei descoperiri din așezarea de pe Cetățuia Frumușica, Sodești, jud. Neamț, atribuindu-se numele de „Hora de la Frumușica” (fig. 1). Această deloc numeroasă categorie ceramică reprezintă fie suport pentru un alt vas care se așeza pe el, fie chiar vasul cu suport integrat (fig. 3). Cromatica acestei categorii ceramice este tipică perioadei Cucuteni A cu ornamente bicolore alb-roșu (fig. 4), lăsate doar la culoarea de ardere (fig. 2) sau ornamentate cu volute și linii incizate în maniera Precucuteni (fig. 3).

Reprezentarea personajelor prinse în acest dans al „Horei”, uneori în număr de 4 (fig.2), de 6 (fig. 1 și 3), alteori în număr de 8 (fig. 4) erau uneori redată mai realistic (fig. 1 și 4) și se observă că reprezintă siluete feminine cu redarea steatopigiei și picioarele îmbinate; alteori ceramistul a ales stilizarea siluetelor tăind doar niște creneluri în suportul de vas sau în suportul vasului integrat (fig. 3 și 4). Aceste vase suport pentru alte vase mobile sau suport integrat pe un anume vas sunt simbolul unui anume dans ritual (magico-religios) care se practica în comunitatea tribului în ocazii speciale, poate un dans al unirii spirituale sau de familie, ar în orice caz un simbol al unui dans real practicat.

Faptul că această categorie ceramică este rară, ca și idoli speciali de mai mari dimensiuni (ca cel din locuința nr. D-24 de la Trușești), relevă importanța acestor piese din categoria „hore”. Poate că și numărul siluetelor unite în dansul circular avea importanță, căci numerologia, din toate timpurile, avea o importanță magică. Hora cucuteniană simboliza un anume dans ritual foarte important care trebuie să fi avut un nume pe care n-o să-l putem afla niciodată, dar ideea de dans al unirii unui grup de oameni, femei sau bărbați s-a transmis de-a lungul timpului nu numai din generație în generație dar și de la o populație la alta.

Fie că dansul ritual al „horei” simboliza unirea familiei, a gintei matriarhale sau a întregii comunități, era un act important și benefic al societății oamenilor din neoliticul dezvoltat. Ideea unirii oamenilor prin înălțuirea într-un dans circular de tipul „horă” este de fapt o idee universală care a străbătut toate timpurile până în zilele noastre și chiar pe aceeași arie geografică pe care odinioară au locuit în sute de așezări oamenii Culturii Cucuteni.

Pe întreg teritoriul Moldovei și al Republicii Moldova, după cum se știe, tinerii de la sate, în zilele de sărbătoare și distracție se încing în dansul horei restrânse de 8-10 tineri și se învârt cu mare viteză sau în hora mare ținându-se de mâini, bărbați și femei, în ritmul unei muzici populare. Unirea Principatelor Române din 1859 a adoptat același dans al „horei” numind-o „HORA UNIRII”. Și ca fapt divers, comunitățile evreiești din Moldova au adoptat dansul horei și cei care s-au repatriat în Israel au introdus acolo dansul horei având același nume, căci și ei au nevoie de unire.

Dansul pe care-l simbolizează HORA din Cultura Cucuteni are evident o valoare de patrimoniu cultural imaterial bine documentat arheologic; din documentele internaționale UNESCO aflăm că încă din anul 2003 a fost alcătuită o listă cu 166 de opere de patrimoniu imaterial, între care „Dansul Călușarilor”, „Doina”, „Ceramica de Horezu”, etc., dar nicidecum dansul „Horei de Cucuteni” (vezi „Muzeografie Contemporană”, Iași, 2014, de Lăcrămioara Stratulat, pg. 98-103).

Din publicațiile arheologice de până acum nu se cunoaște nicio altă cultură care să fi simbolizat un dans ritual. Probabil că în Cultura Cucuteni oamenii au practicat mai întâi dansul „horei” și mai apoi ceramiștii au simbolizat arta acestui dans ritual, a cărei importanță a fost materializată în arta olarului.

Fig. 1.6. Hora de la Frumușica, Neamț.

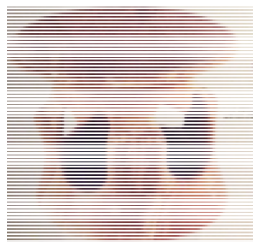

Fig. 1.7. Berești, Galați.

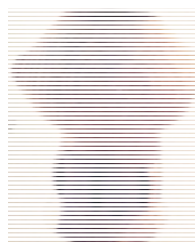

Fig. 1.8. Mitoc, Botoșani

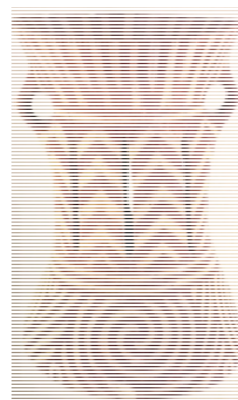

Fig. 1.9. Drăgușeni, Botoșani.